

УДК 378.937

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11\(29\)-1772-1779](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-11(29)-1772-1779)

Черньонков Ярослав Александрович кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов, Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький, тел.: (097) 907-01-07, <https://orcid.org/0000-0001-6598-1581>

Панченко Інна Володимирівна кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри французької філології, Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, м. Одеса, тел.: (0482) 63-07-03, <https://orcid.org/0000-0001-5589-4206>

МІЖКУЛЬТУРНА ВЗАЄМОДІЯ В ПРОФЕСІЇ БАКАЛАВРА ФІЛОЛОГІЇ: СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНІ АСПЕКТИ

Анотація. У статті розкривається проблема визначення соціально-комунікативних аспектів підготовки бакалаврів філології до міжкультурної взаємодії. Розкрито такі наукові підходи, як-от культурологічний, контекстний, компетентнісний. Заявлено, що основними соціально-комунікативними аспектами цієї взаємодії є сприяння встановленню у суспільстві ефективної демократії, конструктивних взаємовідносин між членами соціуму. Важливими є розроблення технологій індивідуального внеску у розвиток демократичного громадського простору, активізація соціальної адаптації, забезпечення інтегративності. Бакалавр філології впродовж міжкультурної взаємодії має вміти організовувати себе, швидко опрацьовувати нову інформацію, генерувати ідеї про підвищення ефективності соціальної взаємодії. У контексті культурологічного підходу має сенс висвітлити базові поняття, наприклад, «культура», «міжкультурний», «народ», «багатокультурний», «мультикультурний», «полікультурний». Реалізуючи компетентнісний підхід, варто враховувати спроможність вирішувати професійні завдання в інтернаціональній команді, спілкуватися українською та іноземними мовами, цікавитися думкою експертів, впроваджувати цифрові технології. Контекстний підхід створює передумови задля міжкультурної взаємодії, а саме дозволяє занурити студентів у плюрілінгвальне соціально-культурне середовище. У ході залучення бакалаврів філології до діяльності в багатокультурному середовищі, є важливим забезпечувати таке: активізація пізнавальних процесів, синтез елементів професійної діяльності, проблемний характер

донесення змісту навчальних дисциплін студентам, використання засобів самостійно-творчої діяльності; самооцінка дій, що виконуються студентом. Для того, щоб забезпечити якнайкраще оволодіння вказаними вміннями, нами були створені та застосовані на практичних заняттях з іноземної мови в курсі «Перша іноземна мова (французька)», «Друга іноземна мова (французька)» різноманітні завдання саме творчого характеру, наприклад лексичні, аналітичні, комунікативні, креативні.

Ключові слова: міжкультурний, взаємодія, бакалавр, філології, готовність, соціальний, комунікативний, професійний, діяльність.

Chernonkov Yaroslav Oleksandrovych PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Foreign Languages, Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi, tel.: (097) 907-01-07, <https://orcid.org/0000-0001-6598-1581>

Panchenko Inna Volodymyrivna Doctor of Philosophy in Linguistics, Associate Professor in the Department of French Philology, Odessa I. I. Mechnikov National University, Odesa, tel.: (0482) 63-07-03, <https://orcid.org/0000-0001-5589-4206>

INTERCULTURAL INTERACTION IN THE PROFESSION OF BACHELOR OF PHILOLOGY: SOCIAL-COMMUNICATIVE ASPECTS

Abstract. The article reveals the problem of determining the social and communicative aspects of training bachelors of philology for intercultural interaction. Such scientific approaches as cultural, contextual, and competency-based are revealed. It is stated that the main social and communicative aspects of this interaction are promoting the establishment of effective democracy in society and constructive relationships between members of society. It is important to develop technologies for individual contribution to the development of a democratic public space, activating social adaptation, and ensuring integrativity. A bachelor of philology during intercultural interaction must be able to organize himself, quickly process new information, and generate ideas about increasing the effectiveness of social interaction. In the context of a cultural approach, it makes sense to highlight basic concepts, for example, “culture”, “intercultural”, “multicultural”. When implementing a competency-based approach, it is worth considering the ability to solve professional tasks in an international team, communicate in foreign languages, be interested in the opinions of experts, and implement digital technologies. The contextual approach creates the prerequisites

for intercultural interaction, namely, it allows students to immerse themselves in a multilingual socio-cultural environment. In the process of involving bachelors of philology in activities in a multicultural environment, it is important to ensure the following: activation of cognitive processes, synthesis of elements of professional activity, problematic nature of conveying the content of academic disciplines to students, use of means of independent creative activity; self-assessment of actions performed by the student. In order to ensure the best possible mastery of these skills, we created and applied in practical foreign language classes in the course "First Foreign Language (French)", "Second Foreign Language (French)" various tasks of a creative nature, for example lexical, analytical, communicative, creative.

Keywords: intercultural, interaction, bachelor, philology, readiness, social, communicative, professional, activity.

Постановка проблеми. Неабиякої значимості в останній час набула проблема формування соціально-комунікативної взаємодії, що є основою для співпраці та співтворчості в професійній діяльності фахівців. Базовою складовою в такій взаємодії є саме міжкультурна взаємодія, яка передбачає вияв загальнолюдських цінностей, толерантного ставлення до різноманітності, поваги до традицій та способу життя в контексті інших народів.

Зазначена проблема пов'язана з такими науково-практичними завданнями, як, наприклад:

- виховання солідарності, єдності, взаємної поваги;
- формування здатності діяти в команді, співпрацювати, обмінюватися цікавими думками та корисним досвідом, що покращує професійну діяльність;
- розвиток прагнення до справедливості та рівності;
- формування критичного, абстрактного, аналітичного мислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Указана проблема висвітлювалася в деяких аспектах, наприклад, сутність та структура готовності до міжкультурної взаємодії, творче середовище закладів вищої освіти з формування готовності до міжкультурної співпраці, використання потенціалу практичних занять з іноземних мов для розвитку здатності взаємодіяти в багатокультурному контексті [1], [2], [3], [4].

Поряд з цим проблема висвітлення соціально-комунікативних аспектів міжкультурної взаємодії у професії філолога потребує більш ґрунтовного дослідження.

Мета статті – розкрити соціально-комунікативні аспекти як теоретичний базис формування готовності бакалаврів філології до міжкультурної взаємодії та відповідний методичний інструментарій (завдання).

Виклад основного матеріалу. У наукових працях наголошується на тому, що від філолога сьогодні вимагається бути соціально активним, доносити українському суспільству інформацію про культурні досягнення у різних народів світу, виховувати у молоді шанобливе ставлення до здобутків кожної нації.

Так, [2] зазначає, що бакалавр філології має втілювати у своїй професійній діяльності такі функції:

- «сприяння встановленню у суспільстві ефективної демократії, конструктивних стосунків, соціальної справедливості, когерентності, колегіальності;
- розроблення технологій індивідуального внеску у розвиток демократичного громадського простору;
- швидкість соціальної адаптації;
- диверситивність та інтегративність у виконанні соціальних ролей» [2, с. 83].

Крім того, від фахівця-філолога очікується, що він втілюватиме систему дій, котра покращує міжкультурну взаємодію: а саме:

- «вміння самоорганізовуватися у пізнанні закономірностей функціонування соціуму;
- володіння навичками швидкої обробки соціально орієнтованої інформації: сприйняття, аналіз, концептуалізація та її наступне використання;
- генерація ідей щодо підвищення ефективності соціальної взаємодії та вибір з них найбільш продуктивних» [2, с. 83-84].

Аналіз наукових праць свідчить, що існує декілька наукових підходів у зв'язку з оптимізацією опанування студентством готовність до міжкультурної взаємодії. Наприклад, [1] небезпідставно наполягає на впровадженні культурологічного підходу, який зорієнтовує на визначення базових понять міжкультурної освіти («культура», «міжкультурний», «народ», «багатокультурний», «мультикультурний», «полікультурний» тощо).

[1] вказує на те, що професійна підготовка майбутніх бакалаврів філології передбачає «розробку ефективних методів та прийомів формування готовності до міжкультурної взаємодії, сучасних цифрових технологій, які має сенс впроваджувати і в ході викладання іноземних мов та зарубіжної літератури, і в процесі навчання теоретичних лінгвістичних та лінгвокраїнознавчих дисциплін» [1, с. 301].

Має значення й реалізація компетентнісного підходу, оскільки він сприяє результативності інтеріоризації загальних і спеціальних компетентностей, що внесені до документів з професійної підготовки бакалаврів філології, насамперед, стандарту [1].

Н. Кічук наголошує на важливості враховувати

- «здатність ефективно вирішувати проблемні ситуації та професійні завдання в багатонаціональній команді,

- спілкуватися українською та іноземними мовами,
- співпрацювати з експертами,
- використовувати цифрові технології з метою, наприклад, ознайомлення молодого покоління з досягненнями в галузі культури певної країни,
- розповсюджувати знання про мову, культуру, історію України та того народу, мову якої студенти вивчають та викладають» [1, с. 302].

Так само і контекстний підхід забезпечує передумови задля міжкультурної взаємодії, що репрезентують занурення студентів у світ культури іншого народу, а це дозволяє «ознайомитися з важливими історичними подіями, досягненнями у сфері мистецтва тощо» [1, с. 302].

Окрім цього, є доцільним й «проведення тижнів культур, ярмарок, фестивалів, зустрічей з діячами мистецтва з різних країн. Крім цього, студенти можуть представити традиції, розповісти про побут, культурну спадщину того народу, представниками якого вони є» [1, с. 302].

Натомість [3], репрезентуючи контекстний підхід у формуванні комунікативної компетентності майбутніх фахівців, наголошує саме на соціальних аспектах професійної діяльності бакалавра. Контекстний підхід дозволяє відображати цілісно «систему внутрішніх і зовнішніх умов професійної діяльності; до того ж саме ця система впливає на рецепцію й перетворення людиною певної ситуації, котра набуває предметного, соціокультурного, просторово-часового змісту» [3, с. 490]. У процесі залучення особистості до соціально-комунікативного контексту «професійно значущі знання включаються в активну діяльність, що допомагає відтворити професійно важливі потреби, цілі, дії, процедури, що сприяє досягненню запланованого результату» [3, 490].

Отож до соціально-комунікативних аспектів міжкультурної взаємодії бакалавра філології маємо змогу віднести такі, як-от:

- активізація пізнавальних процесів, що має на меті опанування широкими знаннями щодо простору використання варіантів мови, про ті особливості, що існують в структурі граматики іноземної мови, лексичну диференціацію;

- синтез елементів професійної діяльності, що слугує їх концентрованому засвоєнню та цілісному впровадженню в ході вирішення проблемних ситуацій;

- проблемний характер донесення змісту навчальних дисциплін студентам заради активізації їхнього критичного мислення;

- використання засобів самостійно-творчої діяльності;

- самооцінка та самокорекція дій, що виконуються студентом.

Для того, щоб забезпечити якнайкраще оволодіння вказаними вміннями, нами були створені та застосовані на практичних заняттях з

іноземної мови в курсі «Перша іноземна мова (французька)», «Друга іноземна мова (французька)» різноманітні завдання саме творчого характеру, наприклад лексичні, аналітичні, комунікативні та креативні. Нижче наведемо приклади тих з них, що мали оптимальний вплив на формування готовності до міжкультурної взаємодії.

Exercices lexicaux :

1. Trouvez des synonymes et des antonymes pour les mots suivants :

Discrimination (f)

Emancipation (f)

Oppression (f)

Patriarcat (m)

Expliquez le sens de chaque terme et placez-les dans un contexte

a) façonné par la mentalité japonaise ;

b) façonné par la mentalité française.

2. En combinant des préfixes et des suffixes français créez de nouveaux termes féministes.

3. Trouvez l'étymologie des mots « féminisme » et « patriarcat » et expliquez leur origine dans le contexte de chaque culture.

4. Dans le texte d'Amélie Nothomb relevez les phrases qui traitent de l'inégalité ou du statut des femmes japonaises. Analysez leur condition par rapport à celle des femmes françaises.

5. Consultez des dictionnaires idiomatiques français et repérez-y des expressions qui se réfèrent au rôle de la femme :

a) dans la société ;

b) la vie professionnelle ;

c) la famille.

6. A base de termes appropriés, faites un tableau comparatif décrivant le statut des femmes dans la culture japonaise et dans la culture française.

Exercices analytiques

1. Est-ce que le roman d'Amélie Nothomb « Stupeur et Tremblements » peut être considéré comme une critique du patriarcat japonais ? Argumentez votre réponse.

2. Comparez les défis du féminisme en France et au Japon à travers l'histoire et l'évolution de la place des femmes dans ces deux sociétés. Quelles similitudes et quelles différences peut-on noter ?

3. Dans le roman « Stupeur et Tremblement », le protagoniste est confronté à une structure hiérarchique très rigide au Japon. En quoi cette hiérarchie reflète-t-elle des rapports de genre ? Comparez cette structure avec celle que l'on retrouve dans le monde du travail en France.

4. Dans quelle mesure la langue et la culture japonaises influencent-elles la perception des femmes au Japon ? Comparez cela avec le français et ses termes associés au féminisme.

5. Comparez la façon dont les jeunes générations de femmes françaises et japonaises perçoivent le féminisme aujourd'hui.

6. Quel rôle les médias jouent-ils dans la perception du féminisme en France et au Japon ? Comparez l'image des femmes véhiculée par les médias dans les deux pays.

Exercices communicatifs et créatifs

1. Organisez un débat entre deux groupes – un groupe défendant la position féministe japonaise et l'autre défendant la position féministe française. Chaque groupe doit justifier ses arguments en se basant sur des exemples précis tirés des deux cultures.

2. Créez des slogans de sensibilisation au féminisme qui pourraient être utilisés dans des manifestations en France et au Japon.

3. Organisez une table ronde où des participants discuteront des enjeux du féminisme au Japon et en France, en se basant sur des situations réelles observées dans ces deux sociétés.

4. Créez un sondage avec des questions sur les perceptions du féminisme au Japon et en France.

5. Imaginez la vie des femmes japonaises en 2050.

6. Imaginez un personnage fictif – une femme franco-japonaise – confrontée à des dilemmes culturels en ce qui concerne le féminisme. Décrivez sa vie quotidienne, ses relations professionnelles et familiales, et sa façon de naviguer entre les deux cultures.

7. Imaginez un récit dans lequel une femme française se rend au Japon pour comprendre les différences entre les cultures féministes des deux pays. Décrivez ses impressions, ses surprises et ses découvertes tout au long de son séjour.

8. Écrivez une scène où un groupe de femmes se réunit en France et au Japon pour protester contre une inégalité spécifique, comme par exemple, l'écart salarial. Décrivez les différences dans l'approche, les stratégies et les réactions des sociétés.

9. Imaginez que vous êtes une graphiste engagée dans le féminisme qui doit créer une affiche. Quel message véhiculeriez-vous et quels éléments visuels utiliseriez-vous pour toucher un public à la fois japonais et français ?

Висновки. Отже, бакалавр філології в своїх професійній діяльності презентує готовність встановлювати рівність, незалежність, пропагувати цінності громадянського суспільства, реалізовувати конструктивну кооперацію, прагнути до соціальної справедливості. До того ж фахівець-філолог передбачає власний внесок до розвитку демократичного суспільства. При цьому він показує спроможність до соціальної адаптації, інтегративність у виконанні соціальних функцій. Науковими підходами, у яких висвітлюються соціально-комунікативні аспекти міжкультурної взаємодії є культурологічний, контекстний, компетентнісний. Для якнайповнішого

реалізації вимог зазначених підходів нами були розроблені лексичні, аналітичні, комунікативні та креативні завдання, що у своїй синергії сприяють оптимальному формуванню готовності у майбутніх бакалаврів філології до міжкультурної взаємодії.

Література:

1. Кічук Н. В. Антропоцентричний підхід до формування готовності студентів до міжкультурної взаємодії в професійній діяльності : ретроспективний аналіз. Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 2024. № 8(42). С. 299-307. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8\(42\)-299-307](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8(42)-299-307)
2. Князян, М. О. Система формування самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземних мов у процесі ступеневої підготовки: Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Князян Маріанна Олексіївна. Ізмаїл, 2007. 445 с.
3. Лесіна Т. М. Методологічні орієнтири дослідження комунікативної компетентності студентів-іноземців в закладах вищої освіти архітектурно-будівельного профілю. Наукові інновації та передові технології. Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка». 2023. №6(20). С. 487-493. URL : [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-6\(20\)-487-493](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-6(20)-487-493)
4. Ситнікова О. В. Творче середовище з формування готовності майбутніх бакалаврів філології до міжкультурної взаємодії : аналіз наукових підходів. Наукові інновації та передові технології. (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). 2024. № 5(33). С. 1298-1306. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5\(33\)-1298-1306](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5(33)-1298-1306)

References:

1. Kichuk N. V. (2024). Antropotsentrychnyi pidkhyd do formuvannia hotovnosti studentiv do mizhkulturnoi vzaiemodii v profesiinii diialnosti : retrospektyvnyi analiz [Anthropocentric approach to forming students' readiness for intercultural interaction in professional activities]. Perspektivy ta innovatsii nauky (Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Psykhohohiia», Seriiia «Medytsyna»). 2024. № 8(42). S. 299-307. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8\(42\)-299-307](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-8(42)-299-307). [in Ukrainian]
2. Kniazian M. O. (2007). Systema formuvannia samostiino-doslidnytskoi diialnosti maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov u protsesi stupenevoi pidhotovky [The system of formation of independent research activities of future teachers of foreign languages in the process of graduate training]: Dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04 / Kniazian Marianna Oleksiivna. Izmail. 445 s. [in Ukrainian]
3. Lesina T. M. (2023). Metodolohichni oriientyry doslidzhennia komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv-inozemtsiv v zakladakh vyshchoi osvity arkhitekturno-budivelnoho profilu [Methodological guidelines for researching the communicative competence of foreign students in higher education institutions of architectural and construction profile]. Naukovi innovatsii taпередові tekhnolohii. Seriiia «Upravlinnia ta administruvannia», Seriiia «Pravo», Seriiia «Ekonomika», Seriiia «Psykhohohiia», Seriiia «Pedahohika». 2023. №6(20). S. 487-493. URL : [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-6\(20\)-487-493](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-6(20)-487-493). [in Ukrainian]
4. Sytnikova O. V. (2024). Tvorche seredovyshe z formuvannia hotovnosti maibutnikh bakalavriv filolohii do mizhkulturnoi vzaiemodii : analiz naukovykh pidkhodiv [Creative environment for formation of readiness of future bachelors of philology for intercultural interaction: analysis of scientific approaches]. Naukovi innovatsii taпередові tekhnolohii. (Seriiia «Upravlinnia ta administruvannia», Seriiia «Pravo», Seriiia «Ekonomika», Seriiia «Psykhohohiia», Seriiia «Pedahohika»). № 5(33). S. 1298-1306. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5\(33\)-1298-1306](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-5(33)-1298-1306) [in Ukrainian]